

DOI:10.5281/zenodo.10445709

ORJİNAL ARAŞTIRMA ORIGINAL RESEARCH

Türkiye’de Tortikollisi Konu Alarak Yapılmış Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi

Investigation of the Postgraduate Theses About Torticollis in Türkiye

 Melike AKCAALAN

¹ Öğr Gör, Başkent Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Anatomi Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye,
melikeakcaalan@gmail.com

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, Türkiye’de tortikollis ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesidir. Ulusal Tez Merkezi’nde kayıtlı ve erişim izni olan tezler “tortikollis” ve “torticollis” anahtar kelimeleri kullanılarak ve herhangi bir tarih kısıtlaması yapılmadan taranmıştır. Ulusal Tez Merkezi’nde kayıtlı ve dahil edilme kriterlerine uygun olan 9 tez ayrıntılı olarak incelenmiştir. Bu tezler, yayımlandıkları yıl, yazıldıkları dil, tür (yüksek lisans/tıpta uzmanlık/doktora/yan dal uzmanlık), yazarların bağlı oldukları üniversiteler, tezlerin çalışıldıkları anabilim dalları (disiplinler), örneklem ve yöntem bakımından incelenmiştir. Tezlerin %55’inin uzmanlık tezi, %22’sinin yüksek lisans tezi, %11’inin doktora tezi ve %11’inin de yan dal uzmanlık tezidir. Bunlardan yalnızca biri anatomi anabilim dalında yürütülmüştür. Tamamı türkçe dilinde yazılmış olup %45’i yetişkinler, %22’si bebekler, %22’si çocuklar ve %11’i de fetüsler üzerinde yürütülmüştür. Bu çalışmada tortikollis konusunda yapılmış lisansüstü tezler incelenmiştir. Tortikollisin ve altta yatan nedenlerin ayrıntılı bir şekilde değerlendirilmesi prognoz açısından çok önemlidir. Erken tedavi tortikollisin prognozu üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Tüm bu durumlar değerlendirildiğinde bu konudaki tez sayısının azlığı dikkat çekicidir. Ayrıca Anatomi Anabilim Dalı’nda bu konuda yapılmış sadece bir çalışma bulunmaktadır. Bu çalışma, tortikollis konusunda daha fazla çalışmaya ihtiyaç olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Tortikollis; Lisansüstü; Anatomi; Tez

ABSTRACT

The aim of this study is to examine postgraduate theses on torticollis in Türkiye. Theses registered in the National Thesis Center with access permission were inquired by searching the keyword "torticollis" in Turkish, English and Latin languages and without any date restriction. Nine theses registered in the National Thesis Center meeting the inclusion criteria were examined in detail. These theses were investigated in terms of the year they were published, the language they were written in, the type (master’s/medical specialty/doctorate/specialty minor), the universities of which the authors were affiliated, the departments (disciplines) in which the theses were studied, sample and method. 55% of the theses were specialty theses, 22% were master’s theses, 11% were doctoral theses and 11% were subspecialty theses. Only one of them was conducted in the department of anatomy. All the theses were written in Turkish and 45% were conducted on adults, 22% on infants, 22% on children and 11% on fetuses. In this study, postgraduate theses on torticollis were examined. A detailed evaluation of torticollis and its underlying causes is essential in terms of prognosis. Early treatment has a significant effect on the prognosis of torticollis. When all these conditions are evaluated, it is remarkable that the number of the theses on this subject is low. In addition, there is only one study on this subject conducted in the Department of Anatomy. This study shows that more researches are necessarily to be carried out related to torticollis.

Keywords: Torticollis; Postgraduate; Anatomy; Thesis

Correspondence: ¹Melike AKCAALAN

Başkent Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Anatomi Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye

E-mail: melikeakcaalan@gmail.com

Received: 21/12/2023 Accepted: 28/12/2023 Available online: 31/12/2023

2979-9856/ISSN

GİRİŞ

1912 yılında tanımlanan “tortikollis” terimi, anlamı açısından incelendiğinde; Latince’den türetildiği görülmektedir. Latince’de eğilmiş veya bükülmüş anlamına gelen “tortus” ve boyun anlamındaki “collum” kelimelerinden türemiştir (1,2,3). Tarihte keşfedilen ilk tortikollis vakasının MS 300’lü yıllardan kalma 25-35 yaşlarında erkek bir mummyada olduğu düşünülmektedir (4). En sık görülen servikal distoni şekli olan tortikollis boyun ya da ense kaslarının istemsiz olarak gerçekleşen spazm neticesinde görülen postural bir deformite olarak tanımlanmaktadır. Genellikle, musculus sternocleidomastoideus’un hafif kasılı kalması ve kısalması ile karakterizedir (5). Tortikollis sonucunda kişinin başı etkilenen tarafa doğru lateral fleksiyonda ve yüzü de karşı tarafa bakacak şekilde rotasyondadır. Doğum öncesinde kasta oluşan fibröz doku tümörü, tortikollisin en sık nedeni olarak bilinmektedir. Zor doğum sırasında bebeğin başının fazlaca çekilmesi sonucunda kas liflerinde yırtılmalar gerçekleşmekte ve bu durum da kanamalara sebep olmaktadır. Bölgede oluşan hemoraj sonrasında gelişen fibrözis ve kontraktür sonucu kas boyunda kısalma görülür (6). Kısalan kas, etkilenen tarafta ipsilateral baş tilti ve kontralateral yüz ile çene rotasyonuna neden olur (3). Konjenital musküler tortikollis tortikollisin en yaygın nedeni iken daha az yaygın nedenler arasında vertebral anormallikler, oküler tortikollis, gastrointestinal bozukluklar, boynun yumuşak doku enfeksiyonları, posterior fossa tümörleri ve iyi huylu paroksizmal tortikollisin yer aldığı bildirilmiştir (7). Literatürde musküler tortikollisin görülme sıklığının %0.3-%2.0 arasında değiştiği ve ileri yaşta sık görülmediği bildirilmiştir (2).

Tortikollisin doğru bir şekilde değerlendirebilmesi için musculus sternocleidomastoideus’un anatomisinin ve varyasyonlarının iyi bilinmesi gerekir. Servikal bölgede planlanacak operasyonlar açısından oldukça önemlidir (8). Bu kasın, nörovasküler birçok yapı ile komşuluğunun olması cerrahi açıdan önemini artırmaktadır. Kasa ait varyasyonların bilinmesi pek çok yapının korunmasını sağlar. Bu yapılara kası innerve eden nervus accessorius, arteria carotis communis, vena jugularis interna, plexus brachialis ve plexus cervicalis’in dalları örnek verilebilir (9,10).

Konjenital musküler tortikolliste önerilen tedavi seçenekleri gözlem, aktif pozisyonlama, pasif manuel germe egzersizleri ve gerekli durumlarda cerrahi müdahaledir. Erken fizik tedaviye başlanması gereken durumlar olabilir. Boyun rotasyonu sırasında bir kısıtlılık fark edilmesi bu duruma örnek olarak verilebilir. Konjenital musküler tortikollis tedavisi için pasif germe egzersizleri en sık kullanılan yöntem olduğu bilinmektedir (3,11). Konjenital musküler tortikolliste erken dönemde tedaviye başlandığı takdirde tam iyileşme sağladığına dair yapılan çalışmalar mevcuttur (11,12). Tüm bu durumlar göz önüne alındığında tortikollis ve tedavisi önem kazanmaktadır.

Bu konuda lisansüstü düzeyde yapılan çalışma sayısının az olması, tortikollis tanısının farklı tanımlarla karıştırılabilmesi, tanının sınırlarının keskin olarak çizilememesi, bu bozukluğa dair çeşitli durumların netlikle anlaşılabilmesi gibi sonuçlara neden olabilecektir. Çalışmanın amacı tortikollisi konu alan lisansüstü tezleri incelemek, incelenen tezlere dair kantitatif veriler sunabilmek ve lisansüstü eğitim düzeyinde bu konuya verilen önemi ortaya koyabilmektedir.

YÖNTEM

Araştırmanın Örnekleme

Çalışmanın evreni Yükseköğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi'nde taranan lisansüstü tezlerinden oluşmaktadır. Örnekleme ise tez içinde "torticollis" ya da "tortikollis" anahtar sözcüğü kullanılarak taranmıştır. Bu anahtar kelimelere göre toplamda ulaşılan tez sayısı 40'tır. Erişim izni olmayan ve tekrarlayan tezler çalışma dışı bırakıldığında 19 teze ulaşılmıştır. Bu tezlerden 10 tanesi hayvanlar üzerinde yapıldığından inceleme dışı bırakılmıştır. Dahil edilme kriterlerini karşılayan 9 adet lisansüstü tez incelenmiştir. Anahtar kelimeler Türkçe, İngilizce ve Latince dillerinde aratılmıştır. Araştırma, retrospektif tanımlayıcı niteliktedir. Araştırmada zaman periyodu olarak herhangi bir kısıtlama yapılmayarak en son tarama 15.08.2023 tarihinde yapılmıştır. İlgili tezlerin yayınlandıkları yıl, yazıldıkları dil, tür (yüksek lisans/tıpta uzmanlık/doktora/yan dal uzmanlık), yazarların bağlı oldukları üniversiteler, tezlerin çalışıldıkları anabilim dalları, örneklem ve yöntem bakımından incelenmiştir.

Dahil Edilme Kriterleri

Türkiye'de yapılmış olan lisansüstü tez olması, bu tezlerin "tortikollis"i konu almış olması, erişim izni olması, insanlar üzerinde yapılmış olması çalışma ile ilgili dahil edilme kriterlerini oluşturmuştur. Bu kriterleri sağlamayan tezler çalışma dışı bırakılmıştır.

Veri Analizi

Araştırmacının geliştirdiği tez inceleme formunda tüm incelemeler Microsoft Excel 2010 programında aracılığı ile bir çizelge haline getirilmiştir. Türkiye'de tortikollis kavramı ile ilgili lisansüstü tezlerin tematik ve/veya metodolojik açıdan incelendiği bir çalışmaya rastlanmamıştır. Araştırma sonucunun "torticollis/tortikollis" kavramının Türk literatüründeki gelişimine katkıda bulunması ve özgün bir perspektif sunması beklenmektedir.

Kısıtlılıklar/Sınırlılıklar

Bu araştırmanın sonuçları yalnızca Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Veri Tabanında paylaşımına açılmış olan, tortikollis hastalığını konu alan lisansüstü tezlerden, erişilen tezlerin amaçlarında belirtilen genel özellikleri kapsamaktadır.

Etik Onay

Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi lisansüstü tezleri, 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu Ek Madde 40 hükümleri çerçevesinde bilime katkı sağlamak, bilimsel araştırma ve faaliyetleri desteklemek amacıyla elektronik ortamda erişime açıktır. Erişime açık olan tezler Kişisel verilerin korunması kanununa uygun şekilde incelendiğinden "Etik Onay" alınmamıştır.

BULGULAR

Çalışma kriterlerine uyan 9 lisansüstü tez ayrıntılı olarak incelenmiştir. Bu tezlerden; %55'inin uzmanlık tezi, %22'sinin yüksek lisans tezi, %11'inin doktora tezi ve %11'inin de yan dal uzmanlık tezi olduğu belirlenmiştir. Tezlerin yürütüldüğü üniversite ve anabilim dalına göre dağılımı tabloda verilmiştir. İncelenen lisansüstü tezlerden yalnızca biri anatomi anabilim dalında üretilmiştir (Tablo 1).

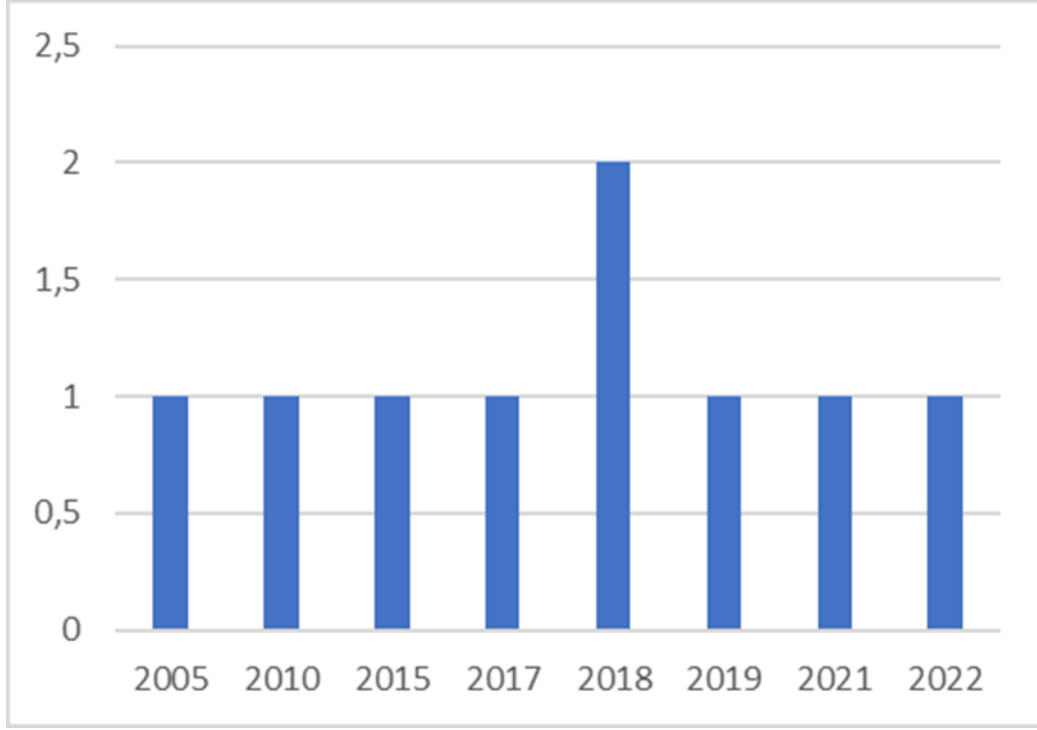
Tablo 1. Lisansüstü Tezlerin Yürütüldüğü Üniversite ve Anabilim Dallarına Göre Dağılımı (n=9)

Kategori	Alt Kategori	TEZ TÜRLERİ				Toplam	
		Uzmanlık	Yüksek lisans	Doktora	Yan dal uzmanlık	n=9	%
Yapıldığı üniversite	Ankara Üniversitesi	1	-	-	-	1	11
	Atatürk Üniversitesi	1	-	-	-	1	11
	Dokuz Eylül Üniversitesi	1	-	-	-	1	11
	Gaziantep Üniversitesi	-	1	-	-	1	11
	Hacettepe Üniversitesi	1	-	1	-	2	22
	İstanbul Üniversitesi	-	1	-	1	2	22
	Uludağ Üniversitesi	1	-	-	-	1	11
Anabilim dalı	Nöroloji	3	-	-	-	3	33
	Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları	1	-	-	-	1	11
	Sinir Bilim	-	1	-	-	1	11
	Ortopedi	1	-	-	-	1	11
	Fizyoterapi ve Rehabilitasyon	-	-	1	-	1	11
	Çocuk Nörolojisi	-	-	-	1	1	11
	Anatomi	-	1	-	-	1	11

Yapılan tezlerden %45'i yetişkinler, %22'si bebekler, %22'si çocuklar ve %11'i de fetüsler üzerinde yürütülmüştür. Bu tezlerin 4 tanesi kesitsel, 3 tanesi retrospektif ve 2 tanesi de

prospektif türde yazılmıştır. İncelenen tezlerin tümü Türkçe dilinde yazılmıştır ve devlet üniversitelerinde yürütülmüştür. Tezler, 2005 ve 2022 arasında yürütülmüş olup yıllara göre dağılımı Şekil 1’de gösterilmiştir.

Şekil 1. Tez Sayılarının Yıllara Göre Dağılımı

Üretilen tezler danışmanların ünvanına göre de incelenmiş olup bu dağılım tablo 2’de gösterilmektedir.

Tablo 2. Tez Danışmanlarının Akademik Ünvanlarına Göre Dağılımı

Tez danışmanının akademik ünvanı	Tez sayısı (%)
Profesör	6 (%67)
Doçent	2 (%22)
Çift danışman	1 (%11)

TARTIŞMA

Bu çalışmada, Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Veri Tabanında tortikollis ile ilgili yapılan toplam 9 lisansüstü tez incelenmiştir. Lisansüstü tezler, bireylerin akademik gelişim süreçleri açısından oldukça önemlidir. Yapılan araştırmalar sonucunda tortikollisi konu alan lisansüstü tezlerin az sayıda olması dikkat çekicidir.

Literatürde, konjenital musküler tortikollis tedavisine erken dönemde başlandığında tamamen iyileşme gösterdiğine dair çalışmalar bulunmaktadır. Yaklaşık üç ay süren bir tedavi planının

ardından bebeklerde tam bir iyileşme olduğunu belirleyen Keklice ve Uygur çalışmasında bu durumun doğal seyrine bırakılmaması gerektiğini vurgulamıştır. Çünkü tedaviye geç kalınması, bazı deformitelerin eklenmesi riskinin de artmasına sebep olabilmektedir. Bu deformitelere oksiputta düzleşme, ipsilateral alında öne doğru belirginlik örnek olarak verilebilir. Benzer şekilde Demirel ve ark. da bir çalışmada erken dönemde müdahale edilen konjenital musküler tortikollisin tedavi sonrasında nötral baş pozisyonu sonucu verdiğini bildirmiştir (12, 13).

Tortikollisin ciddi bir hastalık bulgusu olabileceği gibi hayatı tehdit etmeyen sıradan bir bulgu da olabileceğini bildiren kaynaklar vardır (5). Bu durum tortikollis için altta yatan sebeplerin iyi araştırılması gerektiğini göstermektedir. Aynı çalışmada, edinsel tortikollisin tüm tortikollis olgularının %44.3'ü olduğu bulunmuş olup vakalarda altta yatan en sık nedenin enfeksiyonlar olduğu saptanmıştır. Farklı bir çalışmada, edinsel tortikollis vakaları incelenmiş ve en sık neden olarak travma ve postural olduğu bulunmuştur (14). Prognozun olumlu yönde etkilenmesi için konjenital musküler tortikollis ve edinsel tortikollisin ayrıntılı değerlendirilmesi oldukça önem arz etmektedir.

27 (54 taraf) fetüs disseksiyonu ile gerçekleştirilen ve Anatomi Anabilim Dalı'nda yürütülen yüksek lisans tezinde musculus sternocleidomastoideus'a ait varyasyonlar da incelenmiştir. Çalışmadaki fetal kadvraların 11'i erkek ve 16'sı kadındı. 54 tarafın 12 tanesinde kasa dair varyasyonlar tespit edilmiş olup ayrıntılı bir şekilde değerlendirilmiştir (15). Dolayısıyla, musculus sternocleidomastoideus'un varyasyonlarının bilinmesi cerrahi yaklaşımın belirlenmesinde önem kazanmaktadır.

İncelenen lisansüstü tezlerden Nöroloji Anabilim Dalı'nda yürütülen bir uzmanlık tezinde tortikollis ve eğitim düzeyi arasındaki ilişki de değerlendirilmiş olup eğitim düzeyi arttıkça hastada tortikollis şiddetinin azaldığı saptanmıştır (16). Lisansüstü tezlerin yüksek düzeyde bilimsel ve akademik ifadeyi temsil ettiği, alanda yapılacak çalışmalar için değerli bir veri kaynağı olduğu bilinmektedir. Tezlerin, alandaki araştırmalarla ilgili eğilimler ve yenilikler açısından bilgi sağladığı ve gelecekteki araştırmalar için bir referans da oluşturacağı belirtilmiştir (17).

SONUÇ

Bu çalışmada, konusu tortikollis olan lisansüstü tezler incelenmiştir. Tortikollis ve altta yatan sebeplerin ayrıntılı değerlendirilmesi prognoz açısından oldukça önemlidir. Erken tedavi, tortikollisin seyrini önemli bir şekilde etkilemektedir. Tüm bu durumlar değerlendirildiğinde bu konuda çalışılan tez sayısının azlığı ise dikkat çekicidir. Ayrıca bu konuda Anatomi anabilim dalında yürütülen yalnızca bir çalışmaya rastlanmıştır. Tortikollisi konu alan lisansüstü tez sayısının artmasına ihtiyaç olduğu görülmektedir.

Finansal Destek

Herhangi bir finansal destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması

Herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

KAYNAKLAR

1. Omidi-Kashani F, Hasankhani EG, Sharifi R, Mazlumi M. Is surgery recommended in adults with neglected congenital muscular torticollis? A prospective study. *BMC Musculoskeletal Disorders*, 2008; 9: 158. doi:10.1186/1471-2474-9-158.
2. Gökoğlu A, Dalgıç A. Konjenital Müsküler Tortikollis. *Türk Nöroşir Derg*, 2015; 25(2): 189-197.
3. Akyüz G, Eren B. Konjenital Müsküler Tortikollis: Tanı ve Tedavi Seçenekleri. *Turk J Phys Med Rehab*, 2012; 58: 52-57.
4. Pahor AL, Cole J. The Birmingham mummy: The first torticollis in history. *The Journal of Laryngology & Otology*, 1995; 109(4): 273-276.
5. Oğuz MM, Açoğlu EA. Tortikollis ve Altta Yatan Ciddi Hastalıklar. *Journal of Pediatric Disease/Cocuk Hastaliklari Dergisi*, 2019; 13(2).
6. Cheng JCY, Tang SP, Chen TMK, Wong MWN, Wong EMC. The clinical presentation and outcome of treatment of congenital muscular torticollis in infants—a study of 1,086 cases. *Journal of pediatric surgery*, 2000; 35(7): 1091-1096.
7. Gross PW, Chipman DE, Doyle SM. The tilts, twists, and turns of torticollis. *Current Opinion in Pediatrics*, 2023; 35(1): 118-123.
8. Özgüner G, Bilkay C, Koyuncu E, Sulak O. Bilateral üç başlı musculus sternocleidomastoideus: Olgu sunumu. *SDÜ Tıp Fakültesi Dergisi*, 2015; 22(2): 49-52.
9. Anil A, Yasar Y, Anil F, Coskun Z, Peker T. Variation of bilateral multiheaded sternocleidomastoid muscle. *Gazi Medical Journal*, 2017; 28(1).
10. Oh JS, Kim CE, Kim J, Yoon SP. Bilateral supernumerary clavicular heads of sternocleidomastoid muscle in a Korean female cadaver. *Surgical and Radiologic Anatomy*, 2019; 41: 699-702.
11. Güven A, Çalışkan B, Atabek C, Karakaya E, Demirağ S, Sürer İ, ve ark. Konjenital müsküler tortikollisde pasif germe egzersizlerinin etkinliği. *Gülhane Tıp Dergisi*, 2008; 50: 98-101.
12. Keklice H, Uygur F. Konjenital Müsküler Tortikollis ve Birlikte Gelişen Deformasyonel Plagiosefalinin Ev Fizyoterapi Programına Yanıtlarının İncelenmesi. *Fizyoterapi Rehabilitasyon*, 2017; 28(3): 85-92.
13. Demirel AÇ, Umay E, Noyan S, Çakci A. Konjenital Müsküler Tortikollis Tedavisinde Rehabilitasyonun Yeri. *Turkish Journal of Physical Medicine & Rehabilitation/Turkiye Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Dergisi*, 2010; 56(1).
14. Pharisa C, Lutz N, Roback MG, Gehri M. Neck complaints in the pediatric emergency department: a consecutive case series of 170 children. *Pediatric emergency care*, 2009; 25(12): 823-826.

15. Özdemir A. Fetüslerde musculus sternocleidomastoideus'un morfolojik olarak incelenmesi. Yüksek lisans tezi. 2022; Gaziantep.
16. Bulut U. İdyopatik Erişkin Başlangıçlı Servikal Distonide Genel ve Sosyal Kognitif Etkilenmenin Araştırılması. 2021; Uzmanlık tezi. İzmir.
17. Yılmaz RC, Kocamaz D, Yakut Y. Türkiye'de Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Alanında Yapılan Doktora Tezlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Sağlık Bilimlerinde Eğitim Dergisi, 2021; 1(4), 13-25.